

מִי דַעַת

ההלכה השבועית מבית לימודי דעת / מאת הרב ד. אוסטרוב שליט"א
הלכות אלו היו למראה עיניו של הגר"מ שטרנבוך שליט"א.

הערה: אין ללמוד הלכה למעשה מתוך גליון זה. בכל שאלה יש להיוועץ במורה הוראה.

מה לעשות כשהשעה התאחרה, והאשה עדיין לא הדליקה את הנרות?

על פי הלכה אם התאחר הזמן והגיע קרוב לשקיעת החמה, ועדיין האשה לא הדליקה את הנרות, צריך הבעל להדליק את הנרות במקומה. אך יש להשתדל בכל אופן שאפשר, להימנע ממצב כזה, משום שהדבר עלול לגרום להפרת שלום הבית.

הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א מוסיף, כי בחמש דקות הסמוכות לשקיעת החמה, יש להימנע מלהדליק את הנרות בין הבעל בין האשה, מפני שברוב הפעמים קשה לאמת ולדייק את זמן שקיעת החמה על פי השעון, ויכול להיכנס לחשש חילול שבת ח"ו.

כשהאשה אינה בבית מי ידליק את הנרות?

כשהאשה אינה בבית בשבת, כגון שילדה למז"ט והיא שוהה בבית החולים, על הבעל להדליק את נרות השבת, ולברך על הדלקה זו.

והטעם, כמו שכתבנו שחיוב הבעל בהדלקת הנרות שוה לאשה, אלא שלה יש זכות קדימה במצוה זו, ומאחר שהיא עכשיו אינה בבית מוטל עליו מצוה זו.

כמו כן, הבעל מוציא ידי חובת הדלקת הנר את כל בני הבית, כמו בהדלקת האשה.

ובמקרה שבחדרה של האשה בבית החולים דלוקים אורות החשמל, יכולה אף היא לצאת ידי חובה בהדלקת הנרות של בעלה בבית, ואינה צריכה להדליק נרות בבית החולים. אמנם אם רוצה, היא יכולה להדליק נרות בחדרה, או בחדר האוכל של בית החולים [אם הנהלת בית החולים מתירה זאת], ואף יכולה לברך על הדלקה זו.

מי שאין לו נרות להדליק, או שאין לו אפשרות להדליק, האם יכול לברך על הדלקת אורות החשמל?

דעת הרבה מן הפוסקים שניתן להדליק נרות שבת ע"י הדלקת נורות החשמל.

ולכן המדליק את נורות החשמל בשביל מצות הדלקת נרות שבת ומברך על זה, יש לו על מי לסמוך¹.

מדוע נהוג שנשים מדליקות את נרות השבת?

באמת חיוב הדלקת הנרות הוא בין על הנשים ובין על הגברים בשוה. אלא שהאשה מוזהרת בזה יותר, ולכן יש לה זכות קדימה במצוה זו, [אלא א"כ יש הרבה נרות, שאז גם הבעל יכול להדליק]².

וטעם הדבר שהאשה מוזהרת בזה יותר, מפני שהיא מצויה בבית ועוסקת בצרכי הבית³. ועוד טעם כתב המ"ב⁴, מפני שחובה כבתה "נרו של עולם" שגרמה מיתה לאדם הראשון, לכן תעסוק בהדלקת הנר.

אמנם, טוב שהבעל יתקן את הנרות ויכין אותם להדלקה⁵, וכך ישתתף במצוה.

¹ שמירת שבת כהלכתה ח"ב פרק מ"ג סעיף ד'. ועיין שם הערה כ"ב שהגאון רבי שלמה זלמן אויערבך זצ"ל סבר שיש חילוק בין נורות חשמל המופק מתחנת הכח של חברת החשמל, שא"א לברך על הדלקה כזו. לבין הדלקת פנס המופעל ע"י מצבר או בטריה, שאפשר לברך על הדלקתו.

² סימן רס"ג סעיף ג', ומ"ב ס"ק י"א.

³ שו"ע סימן רס"ג סעיף ג'.

⁴ מ"ב ס"ק י"ב.

⁵ שם.

מה הדין כשהבעל מתארח אצל הוריו בשבת, ואשתו אינה עמו?

באופן כזה שאף הבעל אינו בביתו בשבת אלא מתארח אצל הוריו, צריך לקנות חלק בנרות שלהם על ידי שיתן להם מטבע תמורת חלק בנרותיהם, וכך יצא בהדלקתם. או שיביא נרות משלו.

ולכאורה במקרה זה, אין האשה השווה בבית החולים יוצאת בהדלקתו של בעלה, משום שאינו מדליק בביתו. ועל כן תשתדל להדליק נרות בבית החולים בחדרה, או בחדר האוכל. ואם אין זה אפשרי, תדליק את אור החשמל בחדר, ולענין הברכה תעשה שאלת רב.

כשצריך הבעל להדליק הנרות, האם ידליק כמו אשתו?

ישנם מנהגים חלוקים בין נשים ספרדיות לנשים אשכנזיות באופן הדלקת הנרות, שאצל נשים ספרדיות נהוג, שקודם מברכות את ברכת הדלקת הנר ואח"כ מדליקות, וכמו בכל מצוה שמברכים ואח"כ עושים את המצוה. אבל נשים אשכנזיות נוהגות, שקודם מדליקות את הנרות, ואח"כ מכסות את העיניים ומברכות את הברכה, ואח"כ מורידות את הידים מהעיניים ונהנות מאור הנרות. והטעם, מפני שהמנהג הוא שמקבלות הנשים את השבת בעת הדלקת הנרות, וחוששים שמא קבלת השבת היא באמירת הברכה, ואם כן שוב לא תוכל להדליק את הנרות שהרי כבר קיבלה שבת, ולכן היא קודם מדליקה את הנרות ואח"כ מברכת את הברכה ומקבלת שבת.

אך כל זה בהדלקת הנשים, אבל בהדלקת הגברים שונה הדבר, מפני שהגברים אינם נוהגים לקבל שבת בעת הדלקת הנרות, וא"כ אין להם בעיה לעשות כמו בכל מצוה שקודם מברכים ואח"כ עושים את המצוה, וכן המנהג שגבר המדליק נרות שבת מברך ואח"כ מדליק.

בני זוג שאוכלים מחוץ לביתם בליל שבת, וישנים במקום אחר, היכן עליהם להדליק את נרות השבת?

הדבר ברור כי עיקר מקום הדלקת הנרות הוא ליד השולחן בו אוכלים⁶, שעל ידי כך יוכל ליהנות מאור הנרות היטב.

אך כאן עולה שאלה, מה הדין אם כבר יש נרות דולקים במקום זה, האם מותר להדליק שם בברכה. בשו"ע⁷ מביא בזה מחלוקת בין "המהרי"ל ל"אור זרוע".

שהמהרי"ל סובר, שאף כשאוכלים כמה בעלי בתים במקום אחד "כל אחד מברך על מנורה שלו", פירוש, שאין הדלקת האחד פוטרת את חבירו, ולכן אף שדלוקים כבר נרות אחרים במקום זה, יכול גם השני להדליק שם ולברך. ומסביר המ"ב⁸, שכל שמוסיף נרות מתווסף אור בחדר ומגיע לכל פנה ופנה, וכך יש יותר שלום בית ושמחה, וסובר המהרי"ל שאף על "תוספת אורה" אפשר לברך.

אבל האור זרוע חולק, וסובר שאי אפשר לברך על הדלקה זו, מפני שכבר יש אורה על ידי הנרות הראשונים שהודלקו במקום זה. ולכן כתב השו"ע שנכון ליזהר בספק ברכות ולא יברך אלא אחד מהבעלי בתים. והרמ"א כותב, שאין אנו נוהגים כהאור זרוע, אלא כל אחד יכול לברך על הדלקה שלו. אולם כותב המ"ב⁹, כי אם יש לאחד מהם חדר המיוחד לו, יכול להדליק שם בברכה אפילו שאינו אוכל שם. ונראה מזה לכאורה, שאף לפי הרמ"א אם יש לו חדר בו אין נרות נוספים המודלקים כבר, עדיף שידליק שם, ממה שידליק במקום האוכל כשיש שם כבר נרות דלוקים.

ולפי"ז בנידון שלנו בבני זוג האוכלים מחוץ לביתם וישנים במקום אחר, לפי השו"ע ודאי עדיף שתדליק האשה במקום בו הם ישנים, שהרי אינה יכולה לברך במקום שאוכלים, מחמת נרות בעלת הבית שמתארחים אצלה. אך לפי הרמ"א יכולה להדליק במקום שאוכלים ולברך שם. ובכל זאת אם זה אפשרי עדיף שתדליק במקום בו הם הם ישנים, שזה מקום בו אין נרות נוספים כלל.

בגליון הבא:

- כשאורות החשמל דלוקים בחדר, האם אפשר לברך על הדלקת הנרות?
- האם צריך לקבל שבת בהדלקת הנרות?
- אשה המדליקה נרות שבת, האם מועיל לה להתנות שאינה רוצה לקבל שבת בהדלקה זו?

⁷ סימן רס"ג סעיף ח'.

⁸ שם ס"ק ל"ה.

⁹ שם ס"ק ל"ח.

⁶ מ"ב סימן רס"ג ס"ק ב' וס"ק מ"ה.

מרכז למודי דעת

- תכנית לימודים ייחודית המסייעת ללומד להגיע לרמה גבוהה בידיעת ההלכה.
- התכנית משלבת שיעורי הלכה כתובים הנשלחים בדיוור ישיר לבתי הלומדים, שאלות סיכום וחזרה, מבחנים תקופתיים, קשר עם רבנים ותעודה.
- שיעורים בהלכות: איסור והתר, שבת, עירובין, נדה, מקואות, חופה וקידושין, אבלות.
- למודי דיינות.
- הכנה מושלמת לבחינות הסמיכה.

להצטרפות ולקבלת מידע נוסף חייגו:

03-6166340

E-mail: limd@netvision.net.il

www.limd.co.il

